

ROZBOR KARIKATUR (POČÁTEK STUDENÉ VÁLKY)

Zuzana Loubet del Bayle

Výuková lekce obsahuje dvě karikatury s tematikou uspořádání světa po druhé světové válce a počátkem studené války. Úkol umožňuje žákům zvyknout si na práci s obrazovými informacemi (obrazovými prameny) a může tím zároveň přispět k oživení dějepisných hodin, které jsou jinak převážně založeny na slovních informacích.

Vzdělávací oblast: dějepis, mediální výchova

Cílová skupina: SŠ

Procvičení práce s obrazovými prameny (konkrétně karikaturami). Žáci se naučí popsat, analyzovat a interpretovat karikaturu. Uvědomí si, že karikatura není nestranná a její funkcí je především lidi přesvědčit a utvrdit v určitém pohledu na svět.

Použité zdroje:

Tito jako sluha amerického imperialismu (karikatura), sovětský časopis Krokodil, 1949.
Kavkazský tanec (plakát), francouzské hnutí Mír a svoboda, začátek 50. let 20. století.

Instrukce pro učitele

Na začátku práce bude nutné studentům vysvětlit (zopakovat) některé pojmy a události.

Pojmy: propaganda, bipolární rozdělení světa, východní blok

Události: sovětsko-jugoslávská roztržka 1948

Studenti obdrží pracovní list (karikaturu a úkoly ke zpracování). Mohou pracovat samostatně, ve dvojicích nebo ve skupinách. Následuje společné vyhodnocení karikatury.

Rozbor karikatury Tito jako sluha amerického imperialismu

Úkoly pro studenty:

Popište karikaturu (zdroj, autor, mezinárodní a evropský kontext).

Kdo a proč je zobrazen na této karikatuře?

Šepište seznam symbolů a vysvětlete jejich význam.

Čím tato karikatura vyjadřuje mezinárodní situaci během studené války?

Stručné vyhodnocení karikatury:

Název časopisu Krokodil v azbuce poslouží k určení zdroje. Vojenská čepice vyjadřuje bojechťivost. Největší had v čepici s částečně lidským obličejem je samotný Tito. Hákový kříž obviňuje Tita z fašismu. Symbol dolaru poukazuje na Titovo údajné spojenectví s USA a zkorumpovanost. Klobouk je v amerických barvách a z něj vylézají „Titovy zmije“. Hadi mohou připomínat biblický prvotní hřích (což je překvapivé vzhledem k negativnímu sovětskému postoji k náboženství) nebo obecněji představují něco odporného. Každý had je navíc označen nápisem, který jasně říká, co had představuje (např. teror, špionáž, diverze atd.).

Poznámka: V pracovním listě je název karikatury pozměněn, aby studentům nenapověděl příliš.

Rozbor karikatury Kavkazský tanec

Úkoly pro studenty:

Popište výjev na karikatuře (kdo je hlavní postava, co dělá).

Jakou situaci tento výjev zachycuje?

Kdo se může cítit v ohrožení?

Co je terčem kritiky tohoto plakátu?

Dokažte, že jde o nástroj politické propagandy.

Stručné vyhodnocení karikatury:

Karikatura byla vytvořena jako plakát francouzského hnutí Mír a svoboda (viz nápis na plakátu dole), které vzniklo v roce 1950 za účelem reagovat na propagandu francouzské komunistické strany a omezovat její vliv. Hnutí bylo financováno z USA. Ústřední postavou karikatury je Stalin (rysy obličeje, knír, uniforma, sovětské symboly – hvězda, srp a kladivo). Postavy okolo Stalina jsou představitelé francouzské komunistické strany, pro zajímavost konkrétně: Marcel Cachin, Jacques Duclos, André Marty, Maurice Thorez (na to, že se jedná o francouzské komunisty, zřejmě žáci sami nepřijdou, bude třeba jim napovědět). Agresivita Stalina (SSSR) je vyjádřena dýkami zapíchnutými do jednotlivých terčů, které představují některé evropské země a Čínu (propíchnuté jsou už pod sovětským vlivem). Za povšimnutí stojí Německo (terč je stejně jako země rozdělen na dvě části). Žáci si zřejmě také všimnou, že zasažené terče „krvácejí“. V popředí terč francouzský, který ještě není zasažen, ale dýky už letí (výraz akutního ohrožení). Velikost francouzského terče lze vysvětlit tak, že ve Francii je silná komunistická strana a o to snazší je pro Stalina terč zasáhnout.

Příloha č. 1: Jugoslávie po roce 1948

1. Popište karikaturu (zdroj, autor, mezinárodní a evropský kontext).
2. Kdo a proč je zobrazen na této karikatuře?
3. Šepište seznam symbolů a vysvětlete jejich význam.
4. Čím tato karikatura vyjadřuje mezinárodní situaci během studené války?

Příloha č. 2: Kavkazský tanec

1. Popište výjev na karikatuře (kdo je hlavní postava, co dělá).
2. Jakou situaci tento výjev zachycuje?
3. Kdo se může cítit v ohrožení?
4. Co je terčem kritiky tohoto plakátu?
5. Dokažte, že jde o nástroj politické propagandy.